

Кошель В.М.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Козлова В.Д., Скивка А.В., Пась К.В., Хадіма А.Г.

студенти I курсу, спеціальності «Дошкільна освіта»

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,

м. Чернігів, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ ГУМОРУ

В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема забезпечення якості дошкільної освіти є актуальною в сучасних умовах реформування системи освіти України. Одним з основних пріоритетів сучасної дошкільної освіти виступає особистісно-орієнтована взаємодія вихователя з дитиною, націлена на підтримку її індивідуальності, врахування її інтересів і потреб, розвиток творчих здібностей, турботу про її емоційне благополуччя. Світ, що оточує дитину дошкільного віку, стає рік від року все більш складним і вимагає від неї не шаблонних, звичних дій, а рухливості мислення, швидкості орієнтування, творчого підходу до вирішення великих і малих завдань. Подолати труднощі, зберігаючи соціальне і психічне здоров'я, людині допомагає позитивний погляд на життя, сформоване почуття гумору, здатність сприймати смішне в оточенні, адекватно інтерпретувати його, продукувати гумор.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що сприймання дітьми гумору досліджували вчені в таких напрямках: гумор в контексті філософського пізнання (Платон, Г. Гегель, Р. Декарт, І. Кант); гумор в психологічному контексті (А. Кестлер, А. Мартинюк, О. Харченко, М. Мусійчук, О. Зайва, А. Бабаджанова та ін.); гумор як соціологічна категорія (Г. Белль, Дж. Міллер та ін.); гумор як педагогічний засіб виховання

(Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинського, Є. Ільїн та ін.); психофізіологічні механізми гумору (Ю. Борев, П. Блонський, Ф. Лимантов, О. Лук, А. Маслоу, С. Меткалф, А. Петровський, В. Пропп, С. Рубінштейн, Р. Садикова, Р. Фелібл), виховання почуття гумору в дошкільників (Н. Гавриш, І. Дементьєва, М. Коніна, Е. Короткова, В. Мухіна, Д. Ніколенко, О. Попова, Т. Рєпіна, Р. Садикова, М. Сагарда, Н. Самсонюк, Н. Старовойтенко, Є. Фльорина), сприймання гумору в художніх творах (Н. Ваганова, Н. Гавриш, І. Дементьєва, Є. Фльорина); народний гумор як сміхова культура українського народу (М. Бахтін, М. Грушевський, І. Вишенський, Г. Сковорода, І. Котляревський та ін.);

Сучасна медицина вважає, що сміх корисний адже він: знімає нервові напруження; допомагає при знятті болю; лікує алергію шкіри; послаблює м'язи шиї та спини; стабілізує роботу серця, головного мозку та кишечника.

Позитивні емоції, що їх переживає людина, яка сміється, підвищують опір організму, покращують його загальний стан. Цей науково-медичний напрям отримав це одну назву – гелотологія.

Гелотологія (від грецьк. gelos – сміх) – наука, яка досліджує вплив сміху на людський організм.

Сміх – це спосіб розкріпачення, звільнення людини від переживань. Діти часто підсвідомо користуються таким способом звільнення себе від шаленого емоційно-морального тиску, що його часто чинить доросла людина під час «виховання» та «моралізації». У відповідь на такі «зауваження – повчання» діти починають сміятися, поєднуючи такий сміх із сльозами. Суттєва характеристика сміху – його стихійність та непередбачуваність.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки в Україні також спостерігається активізація інтересу до вивчення проблеми формування почуття гумору та використання гумору як педагогічного засобу впливу на дітей. Зокрема, Н. Гавриш зазначає, що почуття гумору є однією з найважливіших характерних особливостей українського менталітету. У народному гуморі виявляється та величезна і свіжа, невичерпна сила, яка дає

право дивитись і на дрібне, і на велике певним чином згори донизу, пом'якшувати ненависть презирством, захоплення – іронією, горе – надією [1]. Науковець зазначає, що слухання та читання поем, віршів, казок жартівливого змісту, байок, усмішок і анекдотів, пародій та розповідей позитивно впливає на емоційну сферу дитини, сприяє вихованню добрих почуттів, запобігає виникненню негативних звичок [1].

Але почуття гумору – це не лише здатність сприймати комізм, але також і здатність продукувати його, доносити його до оточуючих. Гумор, незалежно від історичного часу, є невід'ємним елементом дитячої культури, що грає величезну роль у формуванні особистості дитини. Протягом багатьох століть гумор робить наше життя яскравішим, об'єднує людей і в якійсь мірі сприяє згуртованості сім'ї. Володіючи хорошим почуттям гумору, діти зростають розумними, здоровими і здатними справлятися з різними життєвими труднощами. До дитячого гумору можна віднести велике розмаїття дитячих анекдотів, жартів загадок і каламбурів, породжених і відтворюємих у дитячому товаристві. До основних джерел такого гумору науковці відносять книги з кумедними ілюстраціями і безглуздими римами, з загадками і жартами, комікси тощо. Існують також безліч гумористичних телепрограм, фільмів, мультіфільмів і вебсайтів, представлених у величезній різноманітності і на будь-який смак [4].

Дитячий гумор виконує і низку соціальних функцій. Серед дорослих і дітей гумор вважається невід'ємним компонентом міжособистісного спілкування. Це важлива соціальна якість, яку необхідно вміти використовувати як в неформальному спілкуванні з людьми, так і у світі бізнесу. Дж. Голдштейн провів дослідження групового ухвалення рішень, яке показало, що люди, які використовують більше гумору, як правило, мають великий вплив на рішення групи [4].

Діти, які звертаються до гумору частіше, ніж їх однолітки, займають активну громадянську позицію, беруть активну участь у суспільному житті і є більш товариськими. Гумор створює таке середовище, де спілкуються і

набагато легше, спадає напруга, і співрозмовники спілкуються більш невимушено, що є величезною перевагою в різних сферах життя. Складно недолюбувати того, хто змушує вас посміхатися. Отже, діти, що володіють такими здібностями, стають популярними, і їм легко знаходити нових друзів. П. Макгі провів дослідження, яке доводить це. Так, діти відзначали, що більше хотіли дружити з такими дітьми, які були оцінені однолітками як такі, що володіють хорошим почуттям гумору, інші ж діти, які були більш ізольовані від інших, вони менше подобалися оточуючим [3]. Якщо врахувати, що друзі і популярність дуже важливі в пору дитинства і юності, то діти з хорошим почуттям гумору, імовірно, мають бути і щасливими.

У своєму дослідженні дослідженні І. Попова аналізує поетичні твори комічного характеру як засіб розвитку образного мовлення в дітей старшого дошкільного віку. Автор наполягає на певній послідовності у використанні жартівливих текстів, що передбачає проходження таких етапів:

1) відбір образних слів й образних виразів гумористичної спрямованості з поетичних гумористичних творів;

2) ознайомлення старших дошкільників з різними жанрами поетичних гумористичних творів: гумореска, небувальщина, перевертні, примовки, приказки, прислів'я;

3) залучення дітей до змістового й художнього аналізу поетичних творів гумористичного характеру;

4) пояснення образних слів і виразів, усвідомлення дітьми їх функціонального призначення в гумористичних віршах;

5) активізація словника дітей образними словами і виразами гумористичної спрямованості через використання гумористичних творів у різних видах діяльності дітей, розігрування гумористичних ситуацій;

6) самостійне продукування зв'язних розповідей з використанням образних слів і виразів гумористичної спрямованості з опорою на наочність (малюнки, ілюстрації з гумористичним змістом);

7) закріплення набутих навичок уживання образних слів і виразів у

процесі виконання творчих, імпровізаційних завдань (складання розповідей за власними малюнками до гумористичних віршів, смішних історій тощо). Автор доводить, що під впливом художньої мови прозових і поетичних творів, зокрема гумористичного характеру розвивається образність мовлення як ознака мовленнєвої культури [4].

Сьогодні, в умовах складного стресогенного інформаційного простору, посмішка, добрий настрій дитини, відкритий прояв її позитивного "Я" можуть вважатися найвищою оцінкою естетико-педагогічної діяльності дорослого. Складність дослідження гумору полягає в глибині та неоднозначності його взаємозв'язків з різними сторонами внутрішнього світу особистості, її поведінкою. Тому гумор як об'єкт наукового дослідження, а також його механізми та особливості, мають набути значної популярності серед вчених.

Перспективи подальших пошуків у проблемі дослідження полягають в обґрунтуванні педагогічних умов виховання почуття гумору дошкільників.

Список літератури:

1. Гавриш Н.В. Гумор виховує, навчає / Н.В. Гавриш, С.М. Курінна // Дошкільне виховання – 1999. – № 10. – С. 20-21.
2. Зайва О.О. Особливості використання почуття гумору як ресурсу психологічного подолання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. н. / О.О. Зайва – Харківський національний університет ім. В.Н. Кара, 2006. – 19 с.
3. Мусийчук М. В. О когнитивной функции приемов остроумия / М.В. Мусийчук // Наука на рубеже веков. История Филология. Педагогика. Сб. научных статей. – СПб.: Нестор, 2001. – С. 85-87.
4. Старовойтенко В. А. Виховання почуття гумору у старших дошкільників та молодших школярів : дис. канд. пед. наук : 13.00.07 / Старовойтенко В. А. – Черкаси, 2000. – 210 с.